

осередком українського суспільства, що забезпечує відтворення населення та реалізацію важливої в сучасному світі психотерапевтичної функції родини.

Література:

1. Бялковська В.Г. сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. *Демографія та соціальна економіка*. 2009. № 2. С. 165–166.
2. Психології сім'ї: конспект лекцій / ІринаУшакова. Харків : НУЦЗУ, 2019. 90 с.
3. Слюсар Л. Українська сім'я в умовах війни. *Демографія та соціальна економіка*. 2023. Вип. № 2 (52). С. 3–20.
4. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 364 с.
5. Шинкаренко І. Сім'я в умовах війни: психологічні, психосоціальні та психопатологічні проблеми. *Науковий вісник ДДУВС*. 2022. Вип. № 2. С. 554–562.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПОСЛУГ ЗІ ЗМЕНШЕННЯ ШКОДИ ДЛЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ГРУП РИЗИКУ ЩОДО ІНФІКУВАННЯ НА ВІЛ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Костіна В.В.

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди,
vkostina2014@gmail.com*

Могилка О.П.

*Харківський національний медичний університет,
globus25@ukr.net*

Аналіз наукових досліджень та практики надання соціальних послуг в умовах державних соціальних інституцій системи охорони громадського здоров'я та неурядових організацій на початку війни в Україні засвідчив, що представники уразливих груп мають менше можливостей отримати послуги зі зменшення шкоди. Серед основних причин можна виокремити такі: порушення логістики-громадського та міжміського транспорту, страхи за власне життя та здоров'я пов'язані з близькістю території воєнних дій, що підсилюються під час тривалих повітряних тривог та обстрілів, страх мобілізації, наслідки внутрішньої міграції (наприклад виїхали з міста в сільську місцевість де немає специфічних послуг) тощо. Так, дослідники засвідчили, що наслідки війни спричинили появу «нагальних і різномірних потреб у трьох різних зонах в Україні: підконтрольній Росії, на лінії фронту та зоні призначення», що зумовило необхідність адаптації стратегій надання соціальної допомоги за програмами зменшення шкоди з урахуванням особливостей кожного з цих регіонів для покращення ефективності обслуговування клієнтів [7, с. 10]. Згідно з результатами наукових досліджень «існує реальна небезпека великомасштабного збільшення кількості ЛВН, СІН та людей, які займаються секс-бізнесом, що також залежить від того, що відбувається під час та після війни»[8, р. 7]. Власний досвід здійснення соціально-проектної діяльності за часів війни в Україні дозволив визначити наявність певних труднощів у реалізації проектів, які можуть впливати на якість їхнього виконання [2, с. 196]: «можливі зміни гуманітарних потреб з часом, особливо в умовах продовження військового конфлікту; важкість визначення і точної оцінки впливу проектів на постраждалих; необхідність додаткового розвитку навичок та підтримки ініціативних груп у професійному зростанні». Отже, проблема пошуку шляхів підвищення ефективності та якості надання соціальних послуг зі зменшення шкоди для вразливих груп населення за часи війни є вельми актуальною та потребує дослідження, що і зумовило необхідність його здійснення. Метою дослідження є висвітлення досвіду соціально-проектної діяльності з забезпечення доступу до послуг

зі зменшення шкоди для представників груп ризику щодо інфікування на ВІЛ під час війни в Україні.

Аналіз нормативної бази щодо здійснення діяльності з забезпечення доступу до послуг зі зменшення шкоди для представників груп ризику щодо інфікування на ВІЛ показав, що в Україні вже є певне нормативне підґрунтя відповідної діяльності, що дозволяє надавати соціальні послуги у відповідності до Міжнародних стандартів. Важливими нормативними документами, якими керуються фахівці-надавачі соціальних послуг є: Наказ МОЗ, що затверджує «Порядок надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ» (2024) [4], а також низка керівних міжнародних та вітчизняних нормативних документів [1]. Згідно з Державною стратегією протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам до 2030 року, в Україні запроваджено проєкт «REACH 95: Доступність якісних послуг з ВІЛ в закладах охорони здоров'я України», що охоплює 268 медичних закладів у 16 регіонах України та спрямовано на розширення послуг із профілактики для людей, які живуть із ВІЛ, та збільшення точок само тестування поза медичними закладами [5].

Олександра Виноградова, технічна радниця проєкту USAID «Інновації для подолання епідемії ВІЛ» зазначає, що за часів війни в Україні з'явилися гуманітарний, медичний і психологічний бар'єри для подолання епідемії ВІЛ» [6]. Сучасні реалії життя в Україні з початком військового вторгнення росії зазнали кардинальних змін, тому за часів війни важливим напрямом профілактичної діяльності є інформування громадян про можливі ризики інфікування ВІЛ в умовах війни та алгоритм дій із постконтактної профілактики[3].

Спираючись на вищезазначене нормативне забезпечення та накопичений досвід надання соціальної допомоги вразливим групам населення представники громадського сектору у партнерстві з державними соціальними інституціями сфери громадського здоров'я вирішують низку нових соціальних проблем та викликів в умовах війни із залученням міжнародних донорів та реалізацією актуальних соціальних проєктів. Так, благодійна організація «Харківський благодійний фонд «Благо» за Міжнародної донорської підтримки організації UNAIDS з грудня 2023 по жовтень 2024 року реалізує соціальний проєкт «Допомога ключовим групам населення та людям, які живуть з ВІЛ, що страждають через наслідки війни в Харкові та Харківській області». Метою проєкту є здійснення негайної відповіді на виклики, пов'язані з війною для забезпечення сталості ВІЛ-послуг для ключових груп шляхом забезпечення гуманітарної підтримки клієнтам/пацієнтам та комплексної підтримки надавачів послуг в сфері протидії ВІЛ-інфекції. Серед основних завдань проєкту є: створення додаткової мотивації для отримання соціальних послуг; надання соціальних послуг клієнтам у важкодоступних місцях мобільними групами на транспорті; допомога клієнтам у підготовці до складних умов у зимовий період; фінансування на безкоштовне лабораторне обстеження для перевірки на наявність опортуністичних захворювань; допомога дружнім закладам охорони здоров'я – (СНІД центр, наркології, психіатрична лікарня) щодо подолання наслідків війни (обладнання, вставлення вікон тощо); підтримка надавачів послуг в умовах війни.

Серед партнерів та/або бенефіціарів БО «ХБФ Благо» під час реалізації проєкту з метою реалізації проєктної пропозиції були ГО «Альянс глобал», Філія Центру пробації в Харківській області, Харківський обласний центр профілактики і боротьби з СНІДом, Харківський обласний протитуберкульозний диспансер №1, Харківська обласна клінічна інфекційна лікарня. Загалом під час реалізації проєкту різні види соціальних послуг і гуманітарної допомоги отримали за такими напрямками:

1) *гуманітарна підтримка ключових груп та сприяння їх доступу до послуг* (забезпечення теплими речами; забезпечення дровами /паливними брикетами; гуманітарна допомога (продуктові набори, набори засобів гігієни); забезпечення соціальних послуг різних фахівців (консультації психолога, юриста, лікарів («дружнього»

гінеколога і дермато-венеролога та ін.), лабораторні дослідження); забезпечення медичних засобів та профілактичних наборів для вразливих груп для догляду за венами, за статевими органами, за запитом клієнтів; забезпечення мобільних послуг соціальних працівників (виїзди у віддалені від громадського транспорту села з наданням відповідних послуг);

2) *забезпечення сталості надання медичних послуг* (відновлення вибитих вікон в закладах охорони здоров'я, допомога з облаштуванням електрообладнання для автоматичного включення генераторів при відсутності мережевої електрики та закупівля необхідного медичного обладнання);

3) *забезпечення послуг тимчасового проживання* (до діючих реабілітаційних центрів, що є партнерами за проектом, придбано необхідне обладнання та устаткування, яке дало можливість безкоштовно надавати ключовим групам послуги проживання);

4) *підтримка спроможності надавачів послуг, попередження вигорання* (надання психологічної допомоги, підтримки супервізора та організації заходів з профілактики професійного вигорання).

Важливими результатами впровадження соціального проекту «Допомога ключовим групам населення та людям, які живуть з ВІЛ, що страждають через наслідки війни в Харкові та Харківській області» є не тільки покращення умов життя та здоров'я цільової групи, але й налагодження широкої партнерської підтримуючої мережі соціальних інституцій, що здатні і надалі надавати відповідні соціальні послуги, сприяючи розвитку гуманістичних відносин у суспільстві та його сталому розвитку у майбутньому.

Література:

1. Керівні документи з ВІЛ/СНІДу. *Центр громадського здоров'я України*. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/vilnid/kerivni-dokumenti-z-vilnidu> (дата звернення 10.09.2024).

2. Могилка О.П., Костіна В.В. Соціальне проектування в умовах війни в Україні: досягнення та нові виклики. *Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях*: матер. Всеукр. наук.-практ. конференції, 27 жовтня 2023 р.: зб. наук. праць. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2023. С.191-198.

3. Постконтактна профілактика (ПКП). *Центр громадського здоров'я України*. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/vilnid/profilaktika-vilnidu/postkontaktna-profilaktika-rkr> (дата звернення 10.09.2024).

4. Про затвердження Порядку надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників деяких ключових груп щодо інфікування ВІЛ: Наказ МОЗ від 28.03.24 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-24#Text> (дата звернення 10.09.2024).

5. У медзакладах та громадах впроваджуватимуть інноваційні підходи з протидії ВІЛ-інфекції, МОЗ. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-medzakladakh-ta-hromadakh-vprovadzhuvatymut-innovatsiini-pidkhody-z-protydii-vil-infektsii-moz> (дата звернення 10.09.2024).

6. Що треба знати про ВІЛ під час війни і як оцінити свій ризик. *Життя*. 19 липня 2022, URL: <https://life.pravda.com.ua/projects/know-hiv/2022/07/19/249596/> (дата звернення 10.09.2024).

7. Nikitin B., Bromberg D., Pykalo I., Ivasiy R., Islam Z., Altice F. Early disruptions to syringe services programs during the Russian invasion of Ukraine. *Frontiers in Public Health*. VOL. 11. 2023 DOI:10.3389/fpubh.2023.1229057.

8. Friedman, S.R., Smyrnov, P. & Vasylyeva, T.I. Will the Russian war in Ukraine unleash larger epidemics of HIV, TB and associated conditions and diseases in Ukraine?. *Harm Reduct. J* 20. 119. 2023. <https://doi.org/10.1186/s12954-023-00855-1> (дата звернення 10.09.2024).